

COMUNICACIÓ

Carme Merchán Cantos: *Tot llegint i rellegint El nom de les coses de Marta Pessarrodona*

La present comunicació consisteix en el que podríem anomenar un exercici de lectura d'un poema, el poema *El nom de les coses* de Marta Pessarrodona.

La lectura i relectura del poema ens ha revelat tres àmbits d'ambigüitat, polaritat i tensió en la relació humana: la del nom i les paraules, la d'allò públic i allò privat i la de la raó i els sentiments. Si bé el que desitgem és poder «donar el nom de les coses» (especialment els sentiments), ens trobem que tots «seguim amb la basarda de les paraules». Malgrat tot, el *savoir fer* de Marta Pessarrodona fa que aquesta «basarda de les paraules» esdevingui també «el goig de les paraules».

El nom de les coses

Les converses
han de ser brillants,
les trucades de telèfon,
un fax...

Hi ha, però,
una fatal incapacitat
per donar el nom de les coses.

Sentiments?
Seguim sense noms.

Un sopar,
un concert,
una trobada...

Sé que ho saps,
Però tu, jo, tots,
seguim amb la basarda de les paraules.

(Marta PESSARRODONA, *L'amor a Barcelona*, Barcelona: Columna, 1998)

Amb aquest poema s'obre el llibre *L'amor a Barcelona* de Marta Pessarrodona, llibre del qual, com la mateixa autora ens diu en els agraïments: «Em va interessar, en especial, l'ambigüitat de la preposició *a*. És a dir, el meu amor “envers” Barcelona, la ciutat, i l'amor “dins” d'ella» (p. 12). I és que tot poema és probablement alhora un fer ('poiesis') i una situació (un *situs*, un 'hic et nunc').

Aquesta ambigüitat crec que travessa tot el llibre i ressona d'una manera especial en el poema *El nom de les coses*. El títol ens presenta un desig, que en el seu desenvolupament aviat ens confronta amb la nostra limitació («hi ha, però, una fatal incapacitat per donar el nom de les coses») i que acaba amb la constatació humana, massa humana, que «...tu, jo, tots, seguim amb la basarda de les paraules». És a dir, els humans cerquem el nom de les coses i ens adonem que només tenim «la basarda de les paraules».

Ahora l'ambigüitat/polaritat nom-paraules dóna lloc en el poema a altres polaritats: l'àmbit del que és més aviat públic («Les converses / han de ser brillants, / les trucades de telèfon, / un fax...») i el que és més aviat privat («Un sopar, un concert, una trobada...»). Ambdós àmbits, allò públic i allò privat, la ciutat i la casa, el fora i el dins, ens fan palesa aquella «fatal incapacitat per donar el nom de les coses», si bé només el privat ens posa en contacte amb els noms que ens fan més problema, el noms per excel·lència: els sentiments («Sentiments? Seguim sense noms»).

És en relació als sentiments quan apareix encara una altra polaritat: la polaritat sentiments-raó. Pels sentiments seguim sense noms mentre que la raó ens dóna les paraules: «Sé que ho saps; però tu, jo, tots, seguim amb la basarda de les paraules.»

Davant aquestes ambigüitats, polaritats, tensions, què ens cal fer?

En l'Epíleg del llibre, Àlex Susanna escriu: «Allunyar-se del llenguatge vol dir fer-ho del pensament (ja saps el que deia Nietzsche: “no ens és donat de pensar fora de la presó del mots”), i allunyar-se d'una cosa i de l'altra no vol dir sinó fer-ho de nosaltres mateixos. Com més lluny ens sentim –o trobem– de les paraules, més lluny estarem de nosaltres mateixos» (p. 53).

I aquí crec que rau la clau interpretativa del poema, ja que posa de manifest el problema de la relació humana, però no solament de

la nostra relació amb el món o amb els altres, sinó de la relació amb nosaltres mateixos, que de fet serà l'única que ens podrà retornar les altres dues, car només des de la identitat es fa possible la unitat en la diversitat.

És per això que Marta Pessarrodona ens diu que seguim o que cal que seguim «amb la basarda de les paraules».

Llegeixo en el Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans el significat de la paraula 'basarda': «Sentiment de depressió que s'empara d'algú en presència de quelcom que el fa pensar en possibles perills contra els quals se sent indefens. *Travessar la plana solitària aquella hora del vespre feia basarda.* / REL. basardós, basardosa *adj.* *Un camí basardós*» (p. 144).

Potser podríem dir que el nom del sentiment que provoca a la poetessa el fet de desitjar noms i trobar paraules s'assembla molt als terrors primitius (filogènesi) o als terrors infantils (ontogènesi) davant possibles perills contra els quals un se sent indefens.

I en aquest punt podríem fer un joc de paraules, el joc del jo i les quatre *ces*: *coses*, *cossos*, *casos* i *cases*. Quan naixem som gairebé *coses* («Quina coqueta més bufona!»). Amb l'adquisició del llenguatge ens sabem bàsicament *cossos* («Quins ullets que tens, i quines manetes!»). En l'adolescència esdevenim *casos* («Tu no coneixes el meu cas», «Sóc un cas»). Finalment, i amb una mica de sort, quan creixem ens fem com *cases*, més o menys sòlides, però cases. I els materials de construcció d'aquesta casa, que pot ser alhora fortalesa defensiva dels perills exteriors i lloc d'acolliment de benvinguts visitants, són bàsicament el noms i les paraules.

Per això amb l'ambigüitat del nom i les paraules potser passa com amb el mite d'Eros: els tenim i ens manquen. I per això també «la basarda de les paraules» d'aquest poema de Marta Pessarrodona esdevé per a mi «el goig de les paraules».